אם רצוננו להימנע מהידלדלות הדמיון,
מהיעלמות המרדנות, מאובדן הרוח
האנושית ומהיחלשות החופש –

עלינו לקרוא.

והכוונה לספרים. לא לצגי מחשב.

מריו ורגס יוסה.

תכנית שנתית בספרות לשנת הלימודים תשפ"ה – תיכון עירוני יד'

מטרות התכנית

תחושת חוויה מן היצירה הספרותית והדגשת מידת הרלוונטיות שלה – בעולם שבו המילה הכתובה מוצאת את ביטויה בעיקר במסכים וברשתות החברתיות, חשוב שננסה להראות לתלמידים/ות עד כמה יצירה ספרותית יכולה להעשיר את הדמיון, לגוון את אוצר המלים וכן עד כמה מעניינת ומורכבת אמירה עשויה להיות (ולא לפחד ממורכבות). זאת ועוד, חשוב לנו להראות עד כמה יצירה ספרותית נוגעת בחיים שלנו, גם אם נכתבה מזמן, או במקומות רחוקים.

הכרת קאנון ספרותי ואיכותי – היצירות הנלמדות בבית הספר נבחרות בקפידה מתוך תכנית הלימודים במשרד החינוך. חלקן הגדול הן יצירות מופת, שהלומד/ת הצעיר/ה י/תיחשף אליהן רק בימי נערותו/ה בבית הספר, אבל החשיפה הזו של היצירה או של סוגיות הנגזרות ממנה, תהדהד אצלו/ה גם כאדם בוגר. התכנית כוללת יצירות מן הספרות המערבית בכלל, אבל חלקה הגדול מוקדש לספרות עברית, ישראלית, ובזיקה לענקי/ות היוצרים/ות שהפכו את ישראל למעצמה ספרותית מפוארת.

עיסוק בשאלות הגדולות במדעי הרוח – האם ההסטוריה חוזרת על עצמה? מה זאת אהבה? האם אנחנו רואים את זולתנו? מהי הדרך הטובה ביותר להנהיג? האם יצר האדם טוב או רע מנעוריו? – דרך הספרות עולות שאלות גדולות, ובהן סוגיות חברתיות נוקבות. בשיעורים אנחנו מהרהרים/ות בשאלות אלה, דנים/ות, משכנעים/ות ומשתכנעים/ות (לעתים), מגבשים/ות עמדות או משאירים/ות אותן פתוחות. השאלות מותאמות לגיל התלמידים/ות, והן נגזרות מן היצירות הנלמדות בכיתה.

השמעת הקול האישי – בשיעורי הספרות ניתנת לתלמידים/ות הזדמנות לחבור לעולם הרגשי שלהם/ן, ולבטא, בכתב ובעל-פה, את הרהורי לבם/ן. הדיון בספרות מאפשר הבעה עצמית על-ידי שיתוף רגשות, מחשבות, ביקורת והשמעת הדעה והקול האישי והייחודי לכל אחד ואחת.

פיתוח חשיבה ביקורתית – ספרות מאפשרת לנו להביע מחאה וביקורת על נושאים המחייבים שינוי בחברה מתוקנת, כגון: קיומו של חוסר צדק, שחיתות, אפליה, מוסר כפול, ניכור, הזנחה, גילויי בריונות. השאיפה היא לטפח בוגרים ובוגרות חדים/ות וביקורתיים/ות, השואפים להתפתחות ולהעמקת תפישת עולמם/ן; לעודד את התלמידים/ות שלנו לשאול שאלות ולטעת בהם/ן הכרה ביכולותיהם/ו ובחינה ערנית וביקורתית של טבע האדם ושל החברה. כל אלה בתקווה לגדל אוכלוסייה משכילה, חומלת ואכפתית, שמעורבות חברתית ועשייה למען הזולת הן נר לרגליה.

הנאה מן היצירה הספרותית – ניתן ליהנות מיצירה ספרותית גם מבלי לדבר עליה, אבל האמירה שלנו היא דווקא שהדיבור מפרה ומעמיק את ההנאה. אדרבה, מובן שאין צורך בחיים שאחרי בית הספר לנתח יצירות ספרותיות, אבל למידתם של אמצעי המבע הספרותיים מאפשרת לקוראים/ות גישה לכל טקסט שהוא, למידתו והבנתו גם מבלי עזרת המורה. נשמח אם הספרות תהיה חלק מהנה מחיי הבוגרים והבוגרות שלנו.

<u>שכבת י' – 30% מציון הבגרות</u>

מתוך צורכי הגיל ובהתאמה לנושא הבית ספרי לשכבה זו, תעסוק שכבת י' בנושא *הזהות*, על גווניו והסתעפויותיו.

<u>שירה: תחת המטרייה של *זהות*</u>

כל מורה תבחר שלושה או ארבעה שירים.

- שירים בנושאי *מרכיבי הזהות*: שני יסודות / זלדה, כאשר היית פה / זלדה, כל שושנה / זלדה, כל הדורות שלפני / י' עמיחי, בעיות זהות / י' וולך, יונתן / י' וולך, כישופים / ד' רביקוביץ.
- שירים בנושא *הזהות המזרחית*: אני המזרחית / ע' קיסר, שיר זוהרה אלפסייה / א' ביטון, דברי רקע ראשוניים / א' ביטון, שיר פטריוטי / ר' סומק, נקמת הילד המגמגם / ר' סומק.
- שירים בנושא *הזהות המגדרית*: בובה ממוכנת / ד' רביקוביץ', והיא יוסף / נ' זרחי, הדיברות / נ' חורי.
- שירים בנושא *הזהות כיוצרת*: שמחת הכתיבה / ו' שימבורסקה, אחדים אוהבים שירה / ו' שימבורסקה.
- המורות רשאיות לבחור שירים שאינם כלולים ברשימה, אבל כלולים בתכנית הלימודים, או המאושרים על-ידי רכזת המגמה.

<u>אירוע הערכה: אנסין – שיר שלא נלמד</u>

<u>אירוע הערכה נוסף: עבודה קבוצתית – ניסוח הקוד השירי</u>

<u>סיפור קצר: *חלום בדמי כבוד* / ג' מנגיסטו</u>

המשך הדיון בנושא הזהות – על העלייה מאתיופיה.
הרעיונות המרכזיים בהעברת המסרים הם: ערך הכבוד, קשיי הקליטה, ראיית האחר ושאלות על אופן קבלתו, החלום ושברו.

<u>אירוע הערכה: עבודה בזוגות</u>

<u>מחזה קלאסי: *אנטיגונה* / סופוקלס</u>

חשיפה לאחת מאבני הדרך של התרבות המערבית, המעלה שאלות אתיות על אמונה, על איכות השלטון, על קשרים אישיים ומשפחתיים ועל שילובם של כל אלה יחד.

<u>אירוע הערכה: בחינה</u>

<u>אירוע הערכה נוסף: השוואה לסרט *בשם האח* / ס' דראספ</u>

<u>שכבת יב' – 70% מציון הבגרות</u>

בחינת בגרות פנימית (לרוב תלמידי השכבה).

הסיפור הקצר
שלושה סיפורים קצרים

- סיפור עברי: *צפירה* / א' קרת (לא יילמד בתשפ"ה), **או** *אח קטן* / ר' מטלון, **או** *צלליות* / א' גוטפרוינד, **או** ילדת התותים / ס' ליברכט
- סיפור מתורגם: *דבר קטן וטוב* / ר' קארבר
- סיפורי עגנון: *פרנהיים*

מחזה מודרני

חפץ / ח' לוין

שירה – הקבץ ב' שמונה שירים מתכנית הלימודים

- *ישנה בחיק ילדות* / ריה"ל
- *הכניסיני תחת כנפך* / ח"נ ביאליק
- *עוד חוזר הניגון* / נ' אלתרמן
- *ימים לבנים* / ל' גולדברג
- *איתקה* / ק' קוואפיס
- *השחיינים* / א' משעול
- *מתנה* / ח' בר-יוסף
- *המדינה שכחה תינוק במכונית (וזה אתה)* / א' שרבני

רומן
כל החיים לפניו / א' אז'אר

<u>אירועי הערכה</u>

שלושה מבחנים לאורך השנה ובחינת בגרות פנימית, **או** שני מבחנים, עבודה ובחינת בגרות פנימית.

<u>הערות</u>

- ספרי קריאה – נכון לעכשיו, ספרי קריאה אינם חלק מההערכה הבית ספרית. עם זאת, מורות הצוות מעודדות קריאה על-ידי חשיפה ליצירות ספרות חשובות ורלוונטיות לגיל ולתקופה, על-ידי הצצה ליצירות אלה במהלך השיעורים.
- תכנית לימודים זו עלולה לעבור שינויים, אם המציאות החוץ-בית-ספרית מחייבת זאת.